

איור: ערד תנדל

האם כוכבים נופלים מגשימים משאלות?

חבר שלי ואני נהנים להסתכל בכוכבים ולבקש משאלה בכל פעם שכוכב נופל. לאחרונה תהינו לפשר המנהג. למה עושים את זה, והאם זה עוזר?

רועי ומגי

ק"מ לשנייה – שמתנגש באטמוספירה. בניגוד לדעה הרווחת, החיכוך באטמוספירה הוא גורם שולי בעסק הזה. הגורם החשוב הוא הלחץ. המטאורואיד דוחס את האוויר שנמצא בנתיבו, וכשמעלים את הלחץ גם הטמפרטורה עולה. המטאורואיד מתחמם, מתפורר, ומותיר אחריו שובל נראה של חלקיקים מלוהטים שנקרא "מטאור" (בתר"ג גום חופשי מיוונית "מטאורוס" הוא "תלוי באוויר"; היוונים הקדמונים האמינו שמדובר בתופעה מטאורולוגית לכל דבר, וש אפשר לחזות את כיוון הרוח לפי כיוון השובל). לפעמים מתלווה למטאור רחש מסתורי שאת מקורו המדע עדיין לא גילה. תיאוריה אחת קוראת את התופעה הזאת עם הרחש שמלווה לפעמים את הזוהר הצפוני, וגורסת שמדובר בשדות מגנטיים שמניעים עלים בצמחייה סביב.

אלה לא רק כוכבים נופלים. החרוז האנגלי "Star light, star bright" מבטיח הגשמת משאלה כשרואים את הכוכב הראשון בלילה, ואנשים מבקשים משאלה גם בכותל, וכשהם מכבים נרות בעוגה

אבל עם כל המסתורין, לא סביר להניח שהחום, האור או הכח המגנטי גורמים למשאלות להתגשם. ואולי זו בכלל לא המטרה. האמונה בכחם של כוכבים נופלים, עצמות תרנגולת וקשתות בענן לא אמורה לגרום לדברים להתגשם בעתיד, היא אמורה לגרום לנו להרגיש טוב יותר בהווה. ואם אתם נהנים להביט בכוכבים נופלים ולבקש משאלות, הייתי אומר שהמטרה הזאת הושגה.

שאלות לבלדד השוחי: askbidad@calcalist.co.il

רועי ומגי היקרים, בני אדם הם יצורים מלאי תקי וזה שינצלו כל הזדמנות להביע משאלות – גם בהיעדר כל צידוק הגיוני. אנשים מבקשים משאלה כשהם מכבים נרות בעוגה, משליכים מטבע למזרקה, משחילים פתק לכותל, שוכרים "עצם משאלות" של תרנגולת צלויה וכשושר להם ריס. אז כשכך אדם רואה משהו יוצא דופן בשמים ולרגע מחשבותיו נעתקות מהימיומי, טבעי שהוא יחשוב משהו בסגנון: "כמה נחמד היה לו היו לי אלפים עזים מרקדות ודוב שמנגן באקורדיון".

ואלה לא רק כוכבים נופלים. מכירים את החרוז האנגלי "Star light, star bright" מצטטים אותו לרוב בהקשר של כוכבים נופלים, אלא שהחרוז מדרב פשוט על הכוכב הראשון שרואים בלילה. כן, משאלה שלמה כל לילה. באחריות. ואל תשכחו את הקשת בענן, שאמורה להזיז כיר לכם את הבטחת הבורא שלא לגרום לאסונות טבע הרסניים מדי. אין ספק, אופטימיזם חסר תקנה הוא חלק מהותי מהטבע האנושי.

האם כוכב נופל מגשים משאלות? תלוי במשאלה, אך ברוב המקרים התשובה שלילית. בסך הכל מדובר במטאורואיד – אבן קטנה שטסה בחלל (רובן אינן עולות בגודלן על חלוק נחל) במהירות עשרות

פרופ' אריאלי הוא חוקר כלכלה התנהגותית ומחבר רבייהמכר "לא רצינוני אבל לא נורא" והאמת על באמת". שאלות לבלדד אריאלי: askdan@calcalist.co.il

דן אריאלי

מומחה להחלטות חשובות

איך לקבל יותר על הבית?

פרופסור יקר, ההורים שלי גרים בסקוטלנד ומתכוונים למכור את הבית שלהם. במדינה יש מערכת למכרזים על מכירת בתים, שבהם כל קונה מגיש הצעה אחת בלבד. איך ההורים שלי יוכלו להשיג את המחיר הכי טוב שאפשר?

מ'

מ' היקר,

במכירות פומביות פועלים שני כוחות: האחד הוא מה שהקונים חושבים על המחיר ההתחלתי, והשני הוא התחרות הגוברת ביניהם. ומתברר שהמחיר ההתחלתי משפיע מאוד על התחרות. אם מתחילים ממחיר גבוה, יש סיכוי רב שאנשים יתייחסו אליו כנקודת מוצא ויציעו יותר. מצד שני, אם מתחילים ממחיר נמוך, יותר אנשים ישתתפו במכירה והתחרות תגבר, וקרוב לוודאי שהמחיר הסופי יהיה גבוה אפילו יותר. דרך אגב, שמת לב שבמכירות פומביות ב-eBay מי שבסוף קונה את הפריט מכונה "הזוכה"? זה מלמד שהתחרות היא בהחלט מניע חזק מאוד. אז במכרזים של הצעה אחת בלבד כדאי להתייחס במחיר גבוה, ואם יש כמה סיבובי הצעות, עדיף מחיר התחלתי שיפתה יותר אנשים. לא מומן פגשתי חבר שרצה לרכוש בית, וסייף פר לי שהבתים שהגיש עבורם הצעות נמכרו בעד 40% מעל המחיר המבוקש, בתחרות צפורה ומתסכלת. מה שמביא אותי לנקודה חשובה: מבול הצעות טוב למוכרים, אבל כיוון שכולנו נו נהיה מתישהו גם קונים, לא ברור אם לשוק הדיור בכלל זה טוב.

איך לא להפחיד בחורות?

מצאתי עצמי כמה פעמים הולך בלילה מאחורי אשה באזור לא בטוח, פשוט כי זה הכיוון שלי, ואף ששמרתי מרחק הרגשתי שהיא חוששת. איך להתמודד עם סיטואציה כזו? לעצור ולחכות? משהו אחר? אני גם צריך ללכת שם, אבל ברור שאני לא רוצה להפחיד אף אחת.

ס'

פשוט תתקשר לאמא שלך. בנאדם שמרים לאמא שלו טלפון בלילה לא יכול להיחשב דמות שלילית.

פרופ' אריאלי הוא חוקר כלכלה התנהגותית ומחבר רבייהמכר "לא רצינוני אבל לא נורא" והאמת על באמת". שאלות לבלדד אריאלי: askdan@calcalist.co.il

במה הרשת נכשלה?

ולמה יש גלובליזציה של סחורות אבל לא של רעיונות

הבטיחו לנו שהעולם שטוח. ב־2005 העיתונאי האמריקאי תומס פרידמן כתב בספרו "העור" לם הוא שטוח" שהאינטרנט העלים את פערי המידע מהשווקים העולמיים. קודם לכן, ב־1997, העיתונאית האנגלייה פרנסיס קרנק רוס פרסמה את "מות המרחק", שיצא אחר כך במהדורה נוספת. גם היא הפנתה את תשומת לבנו למידה שבה עסקים וחי משפחה אינם נעוצים עוד במקום אחד.

בספרו החדש "Rewire" מנסה חוקר התקשורת והאקטיביסט איתן צוקרמן לצנן מעט את ההתלהבות. הקוסמופוליטיות והג' לובליזציה האמיתיים, הוא כותב, נמצאים רק בחיתוליהם, ועקוב העולם עוד לא היה למישור.

צוקרמן מבין בזה. הוא ראש המרכז לחקר התקשורת האזרחית באוניברסיטת MIT וסייע במשך שנים לכינון העיתונות בגאנה, אפריקה. הוא היה ב־1992 חבר ב־Tripod.com, מחברות האינטרנט הראשונות, וב־2004 נמנה עם שני יוזמי globalvoicesonline.org

צוקרמן טוען שיש פער מתסכל בין הפוטנציאל המהיר שבאינטרנט לבין מה שקורה בפועל. רוב האנשים, ברוב המדינות, רק מסתגרים בקונכיותיהם וחיים בקוסמופוליטיות מדומינת

רשת של בלוגרים ועיתונאים מרחבי העור" לם. הוא גם ממובילי פרויקט הקוד הפתוח ushahidi.com, שנועד לבסס רשתות מידע ודיווחים בעת משברים עולמיים ואסונות טבע. ב־2011 המגזין "פוריין פוליס" בחר בו כאחד מהוגי הדעות החשובים של השנה. ניסיונו האישי מוביל אותו להציב כמה סימני שאלה בנוגע להתלהבות מכוחה המ־חבר של הרשת. הוא טוען שיש פער מת־סכל בין הפוטנציאל שבחידושים הקיימים לבין מה שקורה בפועל. עלות התקשורת צונחת כל העת, והמהירות ונפח תעבורת המידע גדלים, אבל אנשים בכל זאת בוחזרים להישאר בקונכיותיהם. בעידן הגלובלי־ליזציה שלנו, מידע ורעיונות זורמים מעט, ומה שזורם הרבה יותר הוא סחורות ואנשים. תנועות ההגירה מתחזקות, וממשלות מתאמצות לרדא ולהאט אותן. אבל את המידע הן לא צריכות עד כדי כך להתאמץ לחסום, כי אנחנו בעצמו מעגלים את העולם, ומחזירים את ההרים והגאות למה שהיה אמור להיות מישור שטוח ונגיש לכל. צוקרמן מציג ברא־שית ספרו כמשל את בקבוקי המים שמיוצרים באי פיג'י, שאופנתיים בקרב תושבי בוסטון. שינוע של ליטר מים מפיג'י לאמריקה עולה, הוא מחשב, כ־18 סנט. אבל המוזיקה והסר־טים מפיג'י, תרבותה והרעיונות שנשמעים בה אמורים היו להגיע לאמריקה חינם, ובפרט על האמריקאים ששותים מים מפיג'י אפילו לא יודעים למקם את האי על המפה. דוגמה בולטת אחרת היא בהקשר של שפות. לפני כעשור נדמה היה שהאנגלית

משתלטת על הרשת, ובאמצעותה על העולם. היום השפה האנגלית נסוגה מפני תרבויות מקומיות, שמשמרות ברשת את ריבונותן התרבותית. יש בזה היבטים חיוביים, אבל כך גם הרשת נסגרת ומתמלאת בגדרות השפה. והתרגום האוטומטי, למשל זה המוצע ב־Google Translate, עדיין מאוד מגושם, ולא עוזר לפרוץ את הגדרות.

רשתות חברתיות מחריפות את הבעיה. הן מקשרות מיליארדי אנשים במהירות האור, אך המבנה שלהן מכתוב סגירות, התקשורת עם אלה שממילא קרובים לך. האוטופיסטים, ובהם לדוגמה ניקולס נגרי־פונטה, ממייסדי מעבדת המדיה של MIT, ניבאו שהטכנולוגיה תגשר בין השונים. צר־קרמן אומר בצער כי הם טעו. אנחנו חיים בקוסמופוליטיות מדומינת, הוא מקונן, ועדין לינו להבין זאת כדי שנוכל לחתור לקוסמו־פוליטיות אמיתית.

הבעיה חריפה במיוחד כיוון שבמודל שא־נחנו קרתנים, הצרות שלנו הן עולמיות. עוד ועוד בעיות שמשפיעות על חיי כולנו – שיינויי אקלים, התחזקות של אידאולוגיות קיצוניות וכרסום בזכויות אזרח במדינות שונות – שוכנות בזירה הבינלאומית, ולא המקר־מית. הרשת לא מילאה עדיין את תכליתה. מלאכתה של הרשת תמה. במובנים רבים היא עוד לא התחילה.

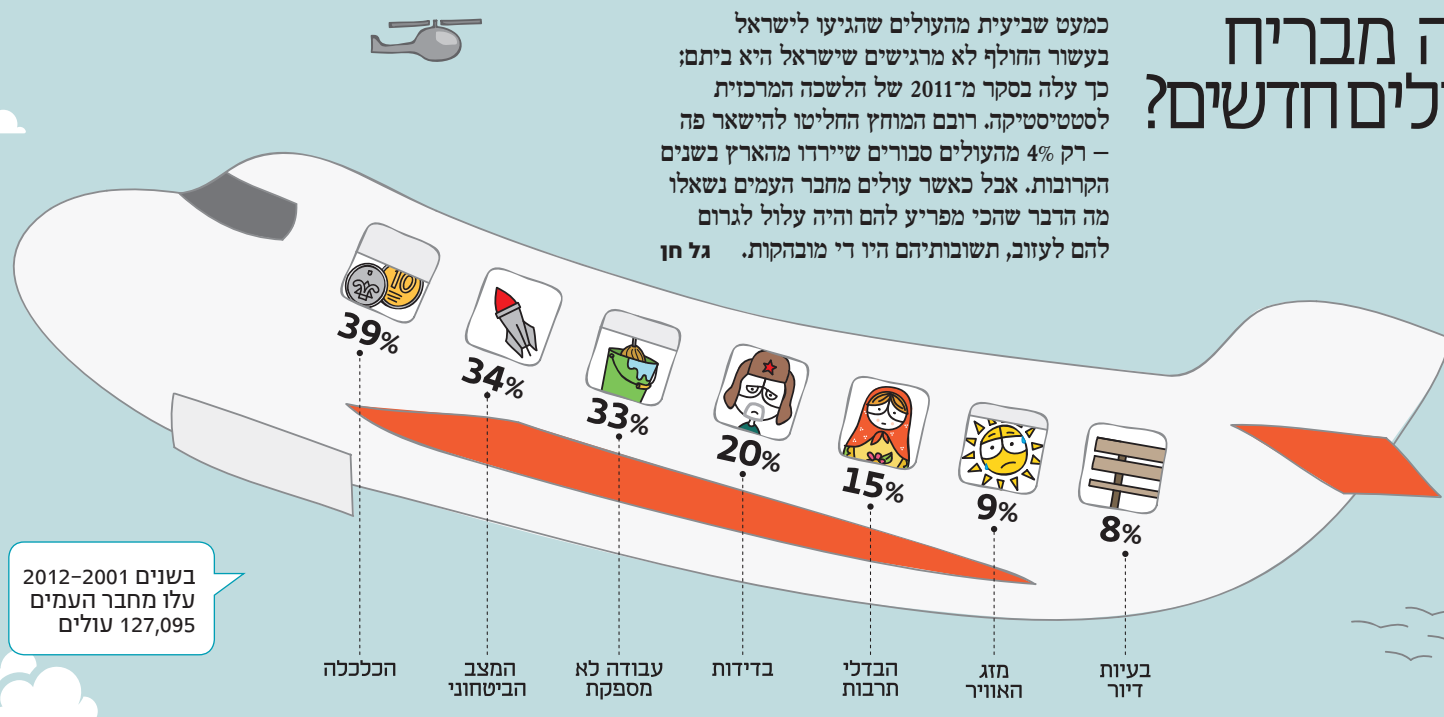
פרופ' רפאלי הוא ראש המרכז לחקר האינטרנט באוניברסיטת חיפה sheizaf.rafaeli.net

תורת המספרים

הסטטיסטיקה של החיים

מה מבריח עולים חדשים?

כמעט שביעית מהעולים שהגיעו לישראל בעשור החולף לא מרגישים שישראל היא ביתם; כך עלה בסקר מ־2011 של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. רובם המוחץ החליטו להישאר פה – רק 4% מהעולים סבורים שיירדו מהארץ בשנים הקרובות. אבל כאשר עולים מחבר העמים נשאלו מה הדבר שהכי מפריע להם והיה עלול לגרום להם לעזוב, תשובותיהם היו די מובהקות. **גל חן**

בשנים 2001-2012 עלו מחבר העמים 127,095 עולים

מקור: מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 2012 אינפורמטיקה: מיכל פדון